

ALP ER TUNGA’NIN YÖNETİM ANLAYIŞI VE LİDERLİK TARZLARININ İNCELENMESİ

Altan AYAN*

ÖZET

Çalışmada öncelikle yönetim, liderlik ve liderlik tarzları kavramlarından bahsedilmiştir. Daha sonra Alp Er Tunga ve dönemi ele alınmıştır. Bunun ardından Alp Er Tunga ve dönemindeki yönetim anlayışı incelenmiştir. Son olarak Alp Er Tunga'nın liderlik tarzları irdelenmiştir. Bu kapsamda çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın amacı Alp Er Tunga ve dönemindeki yönetim biçimi ve liderlik tarzlarını değerlendirmektir. Alp Er Tunga ve döneminde belirli bir yönetsel yapının olduğu, yönetim ve alt yönetim kademelerinin bulunduğu, idari sistemlerinin olduğu ve unvanların kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca Alp Er Tunga ve döneminde karizmatik liderlik tarzı, hizmetkar liderlik tarzı, etik liderlik tarzı ve stratejik liderlik tarzının sergilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yönetim Bilimi, Liderlik, Liderlik Tarzları, Alp Er Tunga

SCRUTINIZATION OF THE LEADERSHIP STYLES AND MANAGEMENT PERCEPTIVITY OF ALP ER TUNGA

ABSTRACT

In this study, first of all, the concepts of management, leadership and leadership styles are explained. And then, Alp Er Tunga and in his period are examined. After this, the management approach of Alp Er Tunga and in his period are investigated. Ultimately, leadership styles of Alp Er Tunga are scrutinized. In this scope, various assessments are performed. The aim of the study, it is investigated to the management forms and leadership styles of Alp Er Tunga and in his period. It is concluded to Alp Er Tunga and in his period which using titles, having administrative systems, having management and sub-management levels and having managerial structure. In addition to it is resulted to Alp Er Tunga and in his period which displaying to charismatic leadership style, servant leadership style, ethical leadership style and strategic leadership style.

Keywords: Management Science, Leadership, Leadership Styles, Alp Er Tunga

GİRİŞ

Alp Er Tunga'nın Türk tarihi ve Türk yönetim tarihi açısından önemi büyüktür. Alp Er Tunga'nın sergilediği yönetim ve liderlik anlayışının değerlendirilmesi yönetim bilimi açısından önemlidir. Bu açıdan Türk yönetim tarihinin çok önceki dönemlerdeki temelleri incelenmiş ve Alp Er Tunga'nın yönetim ve liderlik paradigması ortaya konularak çeşitli

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, altanayanayan@gmail.com

sonuçlar elde edilmiştir. Alp Er Tunga'nın yönetim biçiminin incelenmesi yanında hükümdarlığı zamanında sergilenen temel liderlik anlayışı ve liderlik tarzlarının da çalışmada irdelendiği söylenebilir. Çalışmada Alp Er Tunga ve Saka Türklerindeki yönetim ve liderlik paradigması ele alınarak Türk yönetim tarihinin en eski zamanları yönetim bilimi açısından incelenmiştir.

Ülkemizde Saka/İskit tarihi ile ilgili yapılan yayın sayısı çok azdır ve yetersizdir. Saka Türkleri tarihi de Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar gibi yeteri kadar araştırılmamıştır (Grakov, 2008). İskitler M.Ö. 8. yüzyılda tarih sahnesinde görülen ve daha sonra M.S. 2. yüzyıla kadar hakimiyet süren bir toplumdur. Mevcudiyetlerini yaklaşık 1000 yıl gibi uzun bir zaman sürdürmüşlerdir (Durmuş, 2015a: 163).

Belirtildiği gibi Saka tarihi ile ilgili yapılan çalışmalar azdır. Ayrıca Alp Er Tunga ile ilgili yapılan çalışma sayısının da az olduğu söylenebilir. Özellikle de Alp Er Tunga ve Saka Türklerindeki yönetim, liderlik ve liderlik tarzları ile ilgili olarak yapılan pek çalışma olmadığı söylenebilir.

YÖNETİM, LİDERLİK VE LİDERLİK TARZLARI

Yönetim ve Liderlik

Yönetimin kökleri yazılı tarihin öncesine kadar götürülebilir. Burada başlıca konu insan davranışlarıdır. Bu konu Platon'un Devlet ve Makaveli'nin Hükümdar gibi büyük klasik eserlere yansımıştır. Yönetim liderlik, liderlik ise yönetim olarak görülebilir. Bu kapsamda liderlik olmadan insanları yönetmenin veya yönetim olmadan liderlik yapabilmeyenin zorluğu ortaya çıkmaktadır (Hodgkinson, 2008: 96). Yapılacak işin gerekleri, gruptaki kişilerin nitelikleri, bilgi ve becerileri ile iletişim davranışları sonucunda kimin lider olacağı ortaya çıkabilir. Grup ve gerçekleştirilecek amaç ile hedefler değiştikçe kişilerin lider olabilme ihtimalleri de değişmektedir (Cüceloğlu, 2006: 538). Liderler grubun başında olan, grubu etkileyen, grupta heyecan yaratan, grubu saptanmış hedefler ve amaçlara dönük olarak faaliyete geçmek için ikna eden kişilerdir (Zencirkıran, 2016: 283).

Liderler grup üyeleri ve bir grubun etkinliği üzerinde en çok etkisi olan kişilerdir. Grup yapısının en önemli tarafı liderlerin ve takipçilerinin mevcut olmasıdır. Temel olarak bir grup süreci olan yönetim, liderlik ile yakından ilişkilidir. Bununla beraber lider ve yönetici kavramları yapısal olarak farklı anlamlara sahip iki unsurdur (Gürüz ve Gürel, 2009: 293-294). İyi bir lider zeka, uzmanlık, motivasyon, değer ve becerilerinin doğru bir biçimde kombinasyonunu sağlamalıdır (Kalat, 2011: 406). Liderlik konusunda liderlik rollerini içeren iki temel bileşen ortaya çıkmıştır. Bunlar işe yönelim gösteren ve ilişkiye yönelim gösteren liderlik rolleridir. İşe yönelim gösteren liderler işin çok iyi bir biçimde yapılmasına odaklanmaktadır. İşe yönelim gösteren liderler geribildirim sağlama, amaçları belirleme ve

grup üyeleri konusunda koordinasyon ve planlama gerçekleştiren kişilerdir. İlişkiye yönelim gösteren liderler çalışma grubunda iyi ilişkiler geliştirirler. Morali yükseltir, çatışmaları çözer ve grup üyeleriyle ilgilenirler. Her iki yönelimi benimseyenler ise yüksek kaliteli liderler olarak görülmektedir (Baumeister ve Bushman, 2011: 449-450).

Lider Davranışları ve Liderlik Tarzları

Gruplar çeşitli formal ve informal liderlere sahip olma eğilimindedir. Liderler bir grubun üyelerine genel anlamda daha çok etki eden kişilerdir. Liderlik tarzları ele alındığında ise otoriter liderliğin tüm kararlara tek kişinin hakim olduğu, demokratik liderlik tarzının grup üyelerinin kararlara katılımının özendirildiği, laissez-faire liderlik tarzının olayları kendi işleyişine bırakan ve faaliyetlere olabildiğince karışmamayı içeren bir yapısı olduğu söylenebilir (Kowalski ve Westen, 2011: 690-692). Dönüştürücü liderlik tarzı değişim başlatan, izleyicilerinin ihtiyaç ve değer yargılarını değiştiren, yenilenme gerçekleştiren bir anlayış barındırır. Karizmatik liderlik tarzı coşku, heyecan ve macera duygusunu teşvik ederek izleyicilerin tutum ve davranışlarını değiştirmeyi kapsar (Bozkurt ve Göral, 2013: 5-6). Liderlerin stratejileri uygulayabilecek yeterli eğitim, yetenek, tecrübe ve karaktere sahip olup olmadığı önemlidir (Eren, 2013: 465). Stratejik liderlik üst kademelere odaklanan, organizasyonun tamamını ilgilendiren, organizasyonun dış çevresini inceleyen ve izleyicilerine faaliyetlerinde yol gösteren bir yapıdadır. Hizmetkar liderlik izleyicilerin ihtiyaçlarına odaklanan, onların fikirlerini dinleyen ve başarıları için çaba harcayan yapıdadır (Ayan, 2013: 42-43). Etik liderlik, kişilerin başkalarıyla ilişkilerinde ve kendi faaliyetlerinde uygun ve doğru davranışı sergilemesidir. Etik liderlik kuramı, liderlerin etik davranış göstermelerinin izleyicilerin etik tutumlarını nasıl etkilediğini inceler (Ayan, 2015a: 119).

ALP ER TUNGA VE DÖNEMİ

Herodot İskitlerin Asya'dan geldiklerini, onlara Yunanlıların İskit ve Perslerin ise Saka dediklerini ortaya koymuştur. Sakalar ya da Sahaların Asya'dan Batıya doğru yayıldığı söylenebilir. İskit/Saka/Saha/Yakutlarla ilgili ülkemizde çok az inceleme yapılmıştır. Sahaların yaşamını sürdürdükleri ülke, Sibirya'nın kuzeydoğu bölümünün geneli olarak açıklanabilir (Seroşevsky, 2007). Sakalar Asya içlerinden Avrupa içlerine kadar bozkır coğrafyasını kapsayan oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Bu geniş alanı belirlemede arkeolojik kazılar önemli olmuştur (Durmuş, 1997: 49). Saka Türkleri tarihi Hunlar, Göktürkler ve Uygurlara benzer olarak "Eski Türkler" tarihi içinde ele alınabilen ancak üzerine fazla araştırma yapılmamış bir konudur (Grakov, 2008).

Sakalar, İskitlerin devamı olarak görülebilir. Ayrıca bu topluluk kendilerine Sakalar demektedir ve günümüzde Yakutlar olarak anılmaktadır (Roux, 2008). Yakutlar, en kuzey bölgelerde yaşamını sürdüren Türklerdir (Roux, 2006: 393). Geçmişte bazı Avrupalı ve Kafkasyalı tarihçilerin Selçuklular için İskit adını kullandığı ifade edilebilir (Agacanov, 2004: 244). İskitlerin yaşam tarzları ve kültürlerinin tamamının Türklerin kültür ve yaşam tarzıyla

örtüştüğü söylenebilir (Laypanov ve Miziyev, 2010: 76). Sakaların hayat biçimi, sanatları ve kültür yapıları birçok açıdan Türk milli kültürüne benzerdir (Yıldırım, 2013: 3). Ortaçağa ait çeşitli kaynaklarda İskit kelimesi çoğunlukla Türklerin yaşadıkları bölgeleri göstermek için kullanılmıştır (Başkan, 2015: 15).

Kaşgarlı tarafından Alp Er Tunga hakkında övgü olarak birkaç metin yazıldığı söylenebilir. Alp Er Tunga Orta Asya'nın büyük Türk kahramanı olarak anılmaktadır. Alp Er Tunga'nın Uygur hakanı Buku Han'la veya Şehname'de bahsedilen Efrasiyab'la özdeşleştirildiği söylenebilir (Roux, 2002: 196). Alp Er Tunga, Türk destanlarında aynı isimle anılmakta iken, İran destanında Afrasiyab ismi ile tanınmaktadır. Alp Er Tunga, İskit Devleti'nin yükseliş dönemini yaşatan büyük bir hükümdar ve kahraman olarak görülmektedir. Alp Er Tunga M.Ö. 626 yılında öldürülmüştür (Dikici, 2014: 16). Alp Er Tunga, Türk Hükümdar soyunun atası olarak görülen ve bütün Türk topluluklarının tarihi destanlarında kahramanlıkla özdeşleşen bir kişidir. Yazılı Türk kaynaklarında Alp Er Tunga ile ilgili rastlanan en eski belge Orhun Abidelerinde mevcuttur (Abdurrahman, 2004: 2-3). Karahanlılar kendilerine Efrasiyab'ın oğulları demişlerdir. Efrasiyab Semerkant'ta da bilinen çok popüler bir kişiliktir. Ona Biruni, Türklerin atası demiştir. Bu kişi bir Türk kahramanı olan Alp Er Tunga'dır (Roux, 2006: 44). Sakaların Ön Asya seferini gerçekleştiren hükümdarlarının adı Alp Er Tunga'dır (Taşağıl, 2014: 48).

ALP ER TUNGA VE DÖNEMİNDEKİ YÖNETİM ANLAYIŞININ İNCELENMESİ

Alp Er Tunga ve döneminde Sakalardaki yönetim anlayışı incelenmiştir. Bu kapsamda çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Üç gruba ayrılan Sakaların hükümdarlarından başka, her grubun kendi içinde kabile liderleri ve klan prenslerinin de yönetimde söz sahibi olduğu bilinmektedir. İskit/Saka idari sisteminin hiyerarşik bir sıra izlediği ifade edilebilir. İskitlerin idari yapılarında boy, boylar birliği, il ve devletin varlığı önemlidir. Bu durum bozkır devletlerindeki idari yapılanma türüdür (Durmuş, 2015a: 111-112).

Sakaların üç grup olarak yaşamaları, her grubun yönetim ve alt yönetim kademelerinin bulunması, idari sistemlerinde bir hiyerarşinin olması ve diğer bozkır devletleri gibi idari sistemlerini sürdürmeleri bir yönetim anlayışlarının olduğunu göstermektedir. Yaşadıkları dönemin koşullarına göre bir yönetim ve idari sistemlerinin olması dikkat çekmektedir.

İskit/Sakalarda ad verme geleneği kahramanlık temelinde yapıyordu. İskit/Sakalarda kahramanlık ve kahramanlara saygı duyuluyordu. Kişilerin kendilerine verilen

unvanlar onların kahramanlık düzeyine göre değişiyordu. İskit/Sakalardaki ad verme geleneği sonraki Türk topluluklarına benzerdir. Sakalarda kişiler için saygınlık, itibar, güç ve kuvvet ifade eden unvanlar isim olarak kullanılmaktaydı (Durmuş, 2015b: 48-50).

Sakaların yaşadıkları dönem koşullarına göre kişilere unvanlar vermesi ve özellikle de prestij içeren unvanların isim olarak kullanılması bir yönetsel yapının varlığını düşündürmektedir. Kişilerin geçmişteki faaliyetleri temelinde ya da ifade edildiği gibi kahramanlıkları bazında isim almaları bir yönetsel sistemin var olduğunu düşündürmektedir.

ALP ER TUNGA’NIN LİDERLİK TARZLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Alp Er Tunga ve dönemindeki liderlik anlayışı ve liderlik tarzları aşağıda incelenmiştir. Bu kapsamda Alp Er Tunga ve dönemindeki liderlik tarzları değerlendirilmiştir.

Alp Er Tunga ve Karizmatik Liderlik Tarzı

Alp Er Tunga hakkında en önemli bilgileri Yusuf Has Hacib vermiştir. Alp Er Tunga'nın ismi meşhur, iyi ve ikbali açık bir kişi olduğunu belirtmiştir. Ona göre Alp Er Tunga yüksek bilgiye ve birçok fazilete sahip olan, bilgili, anlayışlı, çok seçkin, yüksek, yiğit ve ferasetli bir kişiydi. Alp Er Tunga'nın yüksek bilgi ve faziletleri sahip bir kişi olduğunu ifade etmiştir. Türk destanlarında Alp Er Tunga ya da İran destanlarında Afrasyab olarak tanınan kahraman büyük Saka devletinin en heybetli dönemini ve sükut çağını yaşatan büyük bir kişidir (Durmuş, 2015b: 34-41).

Alp Er Tunga için iyi, meşhur, ikbali açık, yüksek bilgiye ve fazilete sahip, bilgili, anlayışlı, çok seçkin, yüksek ve yiğit bir kişi ifadelerinin kullanılması onun karizmatik liderlik özelliklerini yansıtmaktadır. Alp Er Tunga'nın belirtilen karizma niteliklerine sahip olması onun etkileme yeteneğinin olduğunu göstermektedir. Bu açıdan Alp Er Tunga'nın kendi döneminde karizmatik liderlik tarzı sergileyen bir lider olduğu söylenebilir. Kendisi için bilgili, seçkin, faziletli ve yiğit gibi ifadelerin kullanılması karizma özelliklerini yansıtan ve karizmatik liderlik tarzı davranışları sergileyen bir kişi olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca Alp Er Tunga'dan Saka devletinin en heybetli zamanını yaşatan bir lider olarak bahsedilmesi karizma nitelikleri ve karizmatik liderlik davranışları gösterdiğini akla getirmektedir. Alp Er Tunga'nın karizma özelliklerine sahip ve karizmatik liderlik tarzı gösteren bir kişi olduğu bu açıdan ifade edilebilir.

Alp Er Tunga ve Hizmetkar Liderlik Tarzı

Alp Er Tunga ile ilgili sagulara yani ağıtlara bir bütün olarak bakıldığında onun ölümünün halk üzerinde büyük etkisi olduğu söylenebilir. Alp Er Tunga'nın ölümüyle birlikte devlet sisteminin çöktüğü, iyiliklerin azaldığı, buna karşın kötülük ve kötülerin güçlendiği

ifade edilebilir. Devlet işleyişinin iyi olduğu günlere özlem duyulduğu söylenebilir (Durmuş, 2015b: 31-34).

Alp Er Tunga'nın ölümünün halkı üzerinde çok olumsuz sonuçları olduğu, yönetsel sistemin çöktüğü ve birçok kötülüklerin oluştuğunun belirtilmesi kendisinin hizmetkar liderlik tarzı davranışları gösterdiğini akla getirmektedir. Bu açıdan Alp Er Tunga'nın milletine çok önem veren bir lider olması nedeniyle hizmetkar liderlik tarzı davranışları sergilediği söylenebilir. Özellikle kendisinin zamanındaki devlet işleyişine özlem duyulduğunun ifade edilmesi hizmetkar liderlik davranışları gösterildiğini düşündürmektedir. Kendisinin ölümünün halkı üzerine çok önemli bir etki yapması hizmetkar liderlik tarzını benimseyen bir kişi olduğunu ortaya koymaktadır.

Alp Er Tunga ve Etik Liderlik Tarzı

Yusuf Has Hacib, Kutadgu Bilig isimli eserinde dünya hükümdarları arasında en adaletli olanların Türk hükümdarları olduğunu ifade etmiş ve onların arasında en meşhur olanın Alp Er Tunga olduğunu belirtmiştir (Abdurrahman, 2004: 4). Alp Er Tunga'nın ölümünden sonra adaletin azaldığı sagalarda ifade edilmektedir. Sakalarda adalet önemli yer tutmaktaydı. Onlar adalete çok önem verir ve adaleti gözetirlerdi (Durmuş, 2015b: 34-51).

Alp Er Tunga'nın adaletli olmak konusunda en meşhur Türk hükümdarı olması onun etik liderlik tarzı davranışları gösterdiğini düşündürmektedir. Kendisinin ölümünden sonra adaletin gerilediğinin ifade edilmesi etik liderlik davranışları sergilediğini akla getirmektedir. Alp Er Tunga'nın adalete önem veren ve adaletli olmasıyla bilinen bir hükümdar olması etik liderlik tarzını benimsediği ve etik davranışlara yöneldiğini akla getirmektedir. Ayrıca Sakaların adalete çok önem veren ve adaletli bir toplum olmaları liderlerinin de etiğe önem veren kişiler olduğunu düşündürmektedir. Bu açıdan Sakaların liderleri olan Alp Er Tunga'nın etik ve etik davranışlara önem veren bir lider olduğu düşünülebilir.

Alp Er Tunga ve Stratejik Liderlik Tarzı

İskitler/Sakalar birbirinden farklı coğrafyalarda yaşamakta olan üç ayrı hükümdarlığa ayrılmaktaydı. Buna rağmen onların hükümdarları bazı tehditlere karşı bir araya gelmekte ve durum değerlendirmesi yaparak ortak kararlar almaktaydı. Böyle bir birlik bilincine sahip oldukları söylenebilir (Durmuş, 2008: 208-209). İskitler/Sakalar çok geniş bir coğrafya içinde üç farklı grup şeklinde yaşamıştır. Bu üç Saka grubu bazı durumlarda ortak

düşmanlarına karşı birlikte hareket etmiştir. Ayrıca bu Saka grubu liderlerinin genel durum değerlendirmesi için bir arada toplandıkları bilinmektedir. Antik kaynaklarda, üç gruba ayrılan Sakaların liderlerinin savaş durumunda istişare için toplandıkları söylenebilir. Yani bu üç Saka grubunun birbirleriyle bağlantılı oldukları ve ortak düşmana karşı beraber hareket ettikleri ifade edilebilir (Durmuş, 2015a: 164).

Sakaların geniş coğrafyalarda yaşayan ve üç farklı hükümdara sahip bir millet olmasına rağmen düşman ve tehditlere karşı birlik bilincine sahip olmaları ve birlikte hareket etmeleri hükümdarlarının stratejik liderlik tarzını benimsediğini göstermektedir. Sakaların üç farklı hükümdarının tehdit zamanlarında birleşerek durumu birlikte değerlendirmeleri ve ortaklaşa kararlar almaları stratejik liderlik tarzı davranışlarıdır. Bu açıdan Sakaların liderlerinin stratejik liderlik tarzını sergileyen kişiler olduğu düşünülebilir. Sakaların üst yöneticileri olan hükümdarlarının ortak hareket etmek istemeleri onların stratejik liderlik davranışlarıdır. Birlik bilinci ile ülkelerini korumak istemeleri ve birlikte karar vermeleri stratejik liderlik tarzı göstergesidir. Sakaların hükümdarlarının savaş zamanında ortaklaşa istişarede bulunmaları ve birbiriyle sürekli iletişim halinde olmaları stratejik liderlik tarzını benimsediklerini ortaya koymaktadır. Sakaların üst yönetim kademesini oluşturan üç farklı hükümdarın düşman ve tehditlere karşı iletişim halinde olarak ortak hareket etmeleri ülkelerini savunmaya yönelik olarak stratejik liderlik tarzı sergilediklerini düşündürmektedir. Geniş bir coğrafyada yaşayan Sakaların birbiriyle bağlantıları ve iletişimlerini sürdürmüş olmaları önemlidir.

Sakalar doğuda Mançurya'dan batıda Macar ovasına ve Kafkaslardan da Ön Asya'ya yayılan geniş bir coğrafyayı kontrol eden ilk büyük Türk devletidir. Böyle bir devlette kahramanlıkların ortaya çıktığı ve bu kahramanlıkların çok güçlü bir devlet yapısı sayesinde oluşabileceği söylenebilir. Bu devletin Saka Türk devleti olduğu bilinmektedir (Durmuş, 2015b: 36).

Sakaların çok geniş bir sahada devlete sahip olmaları ve güçlü bir devletlerinin olması hükümdarlarının ülkelerini stratejik liderlik anlayışıyla yönettiğini düşündürmektedir. Çok geniş bir devleti idare edebilmek ve güçlü devlet yapısını sürdürebilmek stratejik lider özelliklerinin sergilenmesi ile mümkündür. Bu açıdan hükümdarların stratejik liderlik tarzlarını sergileyebilen kişiler olduğu düşünülebilir. Hem geniş sınırlar hem de güçlü devlet sistemini sürdürmek için liderlerin stratejik bakış açısına sahip olmaları ve bu yönde faaliyet göstermeleri gerektiği söylenebilir. Bu açıdan Sakaların hükümdarlarının stratejik liderlik tarzı davranışları ile ülkeyi idare ettiği düşünülebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada Alp Er Tunga ve dönemindeki yönetim biçimi, liderlik davranışları ve liderlik tarzları ele alınmıştır. Öncelikle Alp Er Tunga ve dönemindeki yönetim anlayışı değerlendirilmiştir. Sonuçta bir yönetsel düzenin olduğu, yönetim ve alt yönetim kademelerinin mevcut olduğu, bir idari sisteme sahip oldukları ve kişilere unvanlar verildiği ifade edilmiştir. Bunun sonrasında Alp Er Tunga ve zamanındaki liderlik davranışları ve liderlik tarzları incelenmiştir. Sonuç olarak Alp Er Tunga'nın karizma niteliklerine sahip olan karizmatik liderlik tarzını sergileyen bir lider olduğu ve milleti tarafından benimsenen hizmetkar liderlik tarzını gösteren bir kişi olduğu söylenebilir. Alp Er Tunga'nın diğer hükümdarlar içinde adaletli olmasıyla öne çıkan etik liderlik tarzını sergileyen bir kişi olduğu ve Sakalarda adaletle çok önem verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Sakaların üç farklı coğrafyadaki liderlerinin tehdit ve savaş halinde birlikte hareket ederek işbirliği sergilemesi stratejik liderlik tarzı kapsamında değerlendirilmiştir. Saka devletinin geniş sınırları ve güçlü yapısı olan bir devlet olması da stratejik liderlik tarzı sergilendiğini ortaya koymaktadır.

Nihayetinde Alp Er Tunga ve döneminde karizmatik liderlik tarzı, hizmetkar liderlik tarzı, etik liderlik tarzı ve stratejik liderlik tarzı sergilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayan (2016) Yenisey-Kırgızistan yazıtlarındaki liderlik tarzlarını incelemiş ve yazıtlarda zamanın yöneticilerinin stratejik liderlik tarzı, vizyoner liderlik tarzı ve otoriter liderlik tarzını sergilediğini ifade etmiştir. Çalışmamızda benzer olarak Alp Er Tunga ve döneminde stratejik liderlik tarzı sergilendiği ifade edilmiştir. Ayan (2015b) Uygur yazıtlarını yönetim bilimi açısından incelemiştir. Uygur yöneticilerinin oğullarına unvan vererek onları yönetici yaptığını ifade etmiştir. Ayan (2015b) Uygur yazıtlarındaki liderlik tarzlarını incelemiş ve sonuç olarak zamanın yöneticilerinin stratejik liderlik tarzı, karizmatik liderlik tarzı, vizyoner liderlik tarzı ve otoriter liderlik tarzı sergilediklerini ifade etmiştir. Çalışmamızda da benzer olarak Alp Er Tunga ve döneminde stratejik liderlik tarzı ve karizmatik liderlik tarzı sergilendiği ve unvan verme uygulamalarının olduğu belirtilmiştir. Ayan (2015c) Orhun Abidelerindeki liderlik tarzlarını incelemiş ve Göktürk devleti yöneticilerinin hizmetkar liderlik tarzı, stratejik liderlik tarzı, vizyoner liderlik tarzı ve otoriter liderlik tarzı sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda da benzer olarak Alp Er Tunga ve döneminde hizmetkar liderlik tarzı ve stratejik liderlik tarzı sergilendiği ifade edilmiştir. Belirtilen üç çalışmaya da benzer olarak çalışmamızda Alp Er Tunga ve döneminde stratejik liderlik tarzının sergilendiği söylenebilir.

Kazakistan'da İskit dönemine ait bir runik yazı bulunmuştur. Bu yazı horizontal olarak 26 harften oluşmaktadır. Bu yazıdaki 26 harf Göktürk metnindeki harflerin ilkel biçimleri olup, kullanılan kelimeler Göktürk dönemi kelimelerinin eski biçimleridir. Bu runik yazının Göktürk yazısının öncüsü olduğu söylenebilir. Bu yazının Orhun-Yenisey yazısının proto tipi olduğu düşünülmektedir (Durmuş, 2015a: 123-124). İskitler geleneklerine çok bağlı bir topluluktur. İskitlerin gelenek ve göreneklerini daha sonra Hunlar ve Göktürkler de sürdürmüştür. İskitlerin yaşam biçimi Hunlar ve sonraki Türk devletlerindeki hayatla çok yakındır (Durmuş, 2015a: 134).

İskit/Saka dönemine ait runik yazının Göktürk yazısının öncüsü ve ilkel biçimi olduğunun ifade edilmesi Göktürk devletinin Saka Türklerinin kültürünü devam ettirdiğini göstermektedir. Sakalarda kullanılan kelimelerin de Göktürk dönemindekilerin eski biçimleri olması benzerliği ortaya koymaktadır. Saka dönemi yazılarının Orhun-Yenisey yazılarının öncüsü olması da bu benzerliği doğrulamaktadır. Ayan (2015c) Orhun Abidelerinde Göktürk devleti yöneticilerinin hizmetkar liderlik tarzı, stratejik liderlik tarzı, vizyoner liderlik tarzı ve otoriter liderlik tarzı gösterdiklerini belirtmiştir. Ayan (2016) Yenisey-Kırgızistan yazıtlarında yöneticilerin stratejik liderlik tarzı, vizyoner liderlik tarzı ve otoriter liderlik tarzı gösterdiğini belirtmiştir. Çalışmamızda Alp Er Tunga ve döneminde Göktürk yöneticilerine benzer olarak hizmetkar liderlik tarzı ve stratejik liderlik tarzı sergilendiği, Yenisey yöneticilerine benzer olarak stratejik liderlik tarzı sergilendiği ifade edilmiştir. Belirtilen üç dönemde de benzer liderlik anlayışlarının olması ve özellikle de Saka dönemi runik yazılarının Göktürk harflerinin öncüsü olması bu dönemlerin birbirini izleyen aynı kültürel yapının ürünü olduğunu göstermektedir. Belirtildiği gibi İskit/Saka gelenek ve göreneklerinin Göktürklerde devam ettirilmesi ve yaşam biçimlerinin çok benzer olması Türk yönetim, tarih, dil ve kültür yapılarının süreklilik içinde devam ettiğini göstermektedir. Alp Er Tunga ve dönemindeki yönetsel anlayış ile Göktürk, Uygur ve Yenisey yazıtları arasındaki benzerlikler Türk yönetim ve liderlik anlayışının temellerini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman, V. (2004), Tarihteki Efsanevi Turan Padişahı Alp Er Tunga Hakkında, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22(35), 1-8.
- Agacanov, S.G. (2004), *Oğuzlar*, (Çev. Ekber N. Necef ve Ahmet Annaberdiyev), 4.Baskı, Selenge Yayınları, İstanbul.
- Ayan, A. (2013), Liderlik Tarzlarının Örgütsel Sessizlik ve Tükenmişlik Düzeyi Üzerine Etkisi: Bir Alan Araştırması, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), Edirne.
- Ayan, A. (2015a), Etik Liderlik Tarzının İş Performansı, İçsel Motivasyon ve Duyarsızlaşma Üzerine Etkisi: Kamu Kuruluşunda Bir Uygulama, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Aralık, 10(3), 117-141.
- Ayan, A. (2015b), Uygur Yazıtlarının Yönetim Bilimi Açısından İncelenmesi, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı 51, Eylül-Ekim, 450-461.
- Ayan, A. (2015c), Orhun Abidelerindeki Liderlik ve Yönetim Anlayışının Değerlendirilmesi, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı 49, Mayıs-Haziran, 305-317.

- Ayan, A. (2016), Yenisey-Kırgızistan Yazıtlarının Lider Özellikleri ve Liderlik Tarzları Açısından Değerlendirilmesi, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı 54, Mart-Nisan, 970-979.
- Başkan, Y. (2015), XIV.-XV. Yüzyıl Kaynaklarında Pers ve İskit Kelimesinin Kullanımı, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 35, Ağustos, 1-18.
- Baumeister, R.F. ve Bushman, B.J. (2011), *Social Psychology and Human Nature*, Second Edition, Wadsworth Cengage Learning, USA.
- Bozkurt, Ö. ve Göral, M. (2013), Modern Liderlik Tarzlarının Yenilik Stratejilerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 4, 1-14.
- Cüceloğlu, D. (2006), *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*, 15. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Dikici, M. (2014), *Sakalar*, Alter Yayıncılık, Ankara.
- Durmuş, İ. (1997), Saka-Pers Mücadelesi, *Bilig*, Sayı 4, Kış, 49-53.
- Durmuş, İ. (2008), İskit İmparatorluğu'nun Yıkılış Nedenleri, *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 1, Sayı 2, Yaz, 199-214.
- Durmuş, İ. (2015a), *İskitler*, 5. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Durmuş, İ. (2015b), *Türk Tarihinin Öncüleri: Alp Er Tonga, Tomris, Mo-tun, Attila, Bilge Kağan*, 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Eren, E. (2013), *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, 9. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Grakov, B.N. (2008), *İskitler* (Çev. D. Ahsen Batur), 2. Baskı, Selenge Yayınları, İstanbul.
- Gürüz, D. ve Gürel, E. (2009), *Yönetim ve Organizasyon: Bireyden Örgüte, Fikirden Eyleme*, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Hodgkinson, C. (2008), *Yönetim Felsefesi: Örgütsel Yaşamda Değerler ve Motivasyon*, (Çev.İbrahim Anıl ve Binali Doğan), 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Kalat, J.W. (2011), *Introduction to Psychology*, Ninth Edition, Wadsworth Cengage Learning, USA.
- Kowalski, R. ve Westen, D. (2011), *Psychology*, Sixth Edition, John Wiley & Sons, USA.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 61 Mayıs - Haziran 2017

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Laypanov, K.T. ve Miziyev, İ.M. (2010), *Türk Halklarının Kökeni*, (Çev. Hatice Bağcı), 2. Baskı, Selenge Yayınları, İstanbul.

Roux, J.P. (2002), *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, (Çev. Aykut Kazancıgil), 1. Baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Roux, J.P. (2006), *Orta Asya: Tarih ve Uygarlık*, (Çev. Lale Arslan), 2. Baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Roux, J.P. (2008), *Türklerin Tarihi: Pasifikten Akdeniz'e 2000 Yıl*, (Çev. Aykut Kazancıgil ve Lale Arslan-Özcan), 5. Baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Seroşevsky, V.L. (2007), *Saka Yakutlar* (Çev. Arif Acaloğlu), Selenge Yayınları, İstanbul.

Taşığıl, A. (2014), *Kök Tengri'nin Çocukları: (Avrasya Bozkırlarında İslam Öncesi Türk Tarihi)*, 4. Baskı, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.

Yıldırım, K. (2013), Doğu Türkistan'da Erken Saka Kültür Çevresi, *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı 206, Ekim, 1-10.

Zencirkıran, M.(Ed.), (2016), *Davranış Bilimleri*, 1. Baskı, Dora Basım Yayın, Bursa.